

FANZINE-MOZAIK

Folyóiratunk a fanzine köré szerveződő lapszám összeállításánál olyan projekteket, kiadókat és közösségeket is bemutat, amelyek a fanzine médiumán keresztül tartják fenn és alakítják a kortárs kultúrát. A különböző művészeti és technikai elképzeléseken kívül a zine-ek esztétikai formái és gyakorlatai, a független kiadói tevékenységek, valamint a legfiatalabb generáció lehetőségei is előtérbe kerülnek.

Technologie und das Unheimliche

Programozott flow

A *Technologie und das Unheimliche* nem (csak) egy kiadvány, hanem egy művészeti kollektíva, amelynek elsődleges médiuma az azonos nevű tematikus kultúrakritikai fanzine. A kiadvány angol nyelvű, ennek fényében a német cím sokakat zavarba hoz, ugyanakkor ennek megvan a maga története is, pontosabban a cím épp erre az eredetkontextusra (is) utal. A kollektíva magját Fridvalszki Márk, Miklósvölgyi Zsolt és jómagam alkotjuk, és 2014-ben Berlinben értünk el ahhoz az esztétikai szinkronicitáshoz, amely lehetővé tette a közös munkát. Egy kutatói DAAD-ösztöndíj keretében majdnem egy évet töltöttem a német fővárosban, ami sok szempontból megváltoztatta a kultúrához, politikához és művészethez való viszonyomat, amelynek egyik legfontosabb, kézzelfogható eredménye a T + U. A szemléletváltás központi mozzanata az interdiszciplináris, intermediális és interszjektív alkotás felfedezése volt, a kulturális flow „közös” programozásának delíriuma. Több más kint élő, dolgozó vagy

csak kalandozó magyar művésszel egy rendszeres workshop vagy olvasókör apropóján találkoztunk a Neukölln határában lévő Erika&Hilde kocsmában, ahol a legkülönbözőbb szövegek (Paul Virilio *Bunker Archeology* [1967] írása vagy Antonin Artaud munkái stb.) segítségével próbálkoztunk a konszenzuális hallucinációval. Nekem a Telep Csoport révén volt már tapasztalatom az alkotói közösségek dinamikájával, de az a Fless-Gép, amit itt sikerült beindítani, mégis radikálisan eltért mindentől, amit korábban ismertem. Már a Telep esetében is fontos volt a poétikai sztenderdek tudatos-tudattalan szinkronizálása és a keresztbe porzás állandósítása, ugyanakkor ott a szó szoros értelmében nem történt „közös írás”, az alkotói szubjektumok megőrizték saját EGO-határukat, legfeljebb diszkrétan egymás poétikai levében pácolódtak. A T + U alapító élménye az alkotói EGO nárcizmusának visszaszorítása, egymás kölcsönös agyprogramozása, ahol nem valaki írja a programot, hanem a program ír minket. Miközben persze mindenkinek megvan a maga szakmai tőkéje, de ezek a tőkék egymást kiegészítve oszlanak el, illetve gyakran egymásba is átfordítódnak. Ezért sem úgy működött a dolog, mintha itt egy szerkesztőségről lenne szó, ahol tiszta pozíciók és funkciók vannak, ehelyett szívesebben beszélünk egyfajta mozgalmi tudatról vagy mozgalmi esztétikáról. Nyilván ez a képlékeny hibriditás a konkrét gyártási folyamatok során számos konfliktust eredményezhet, illetve valahol determinálja az adott projektek technikai-szakmai „plafonját”, de amíg több az élvezet, mint a hisztéria, addig minden rendben van. Ez különben megint csak egy fontos felismerés számomra, amely szerint a kultúrában nincsenek abszolút formák és pozíciók, hanem specifikus formák megteremtésére létrehozott specifikus pozíciók vannak, melyeket a kulturális tér földrajzában megtett út vagy kirajzolható jelentés szempontjából alakítunk ki. Fel kell ismerni, mit akarok vagy tudok mondani egy konstellációban, és annak mentén leszek valaki. Aztán lehet, hogy rögtön utána vagy ezzel párhuzamosan már másvalaki leszek egy másik mozgalomban. Mikor mit lehet, és hogy ez a lehet, mikor vagyok „én”. A T + U mozgalmisága is ennek a nem esszencialista kultúráképnak a fényében válik értelmezhetővé, hiszen ez a mozgalom nem követett vagy reprezentált egy ideológiát, hanem a rendelkezésre álló esztétikai-ideológiai töredékekből gyártott „új” ideológiamutánsokat, melyeket leginkább az EGO-hibridizációs módszer, bizonyos tematikai érzékenység és mindenekelőtt egy stílusvízió tartott össze. A „Technologie” és az „Unheimliche” fogalmak már eleve kijelöltek egy archeológiai fókuszot, cikcakkos szökésvonalat, mely bizonyos világokat

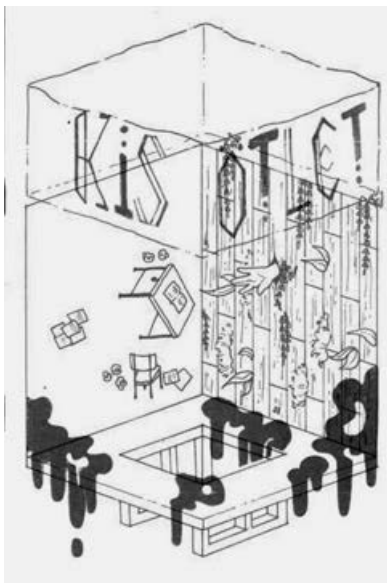
bevonz vagy kítaszít, hiszen a mozgalom a technológia és a *conditio humana* közti kölcsönhatások során megképződő „kísérteties” jelenségekkel foglalkozik. Ez a gyakorlatban úgy néz ki, hogy a fanzine képszöveg-poétikája specifikus fogalmi csomópontok (bunker, dinoszaurusz, enigma, alantas materialitás, jég stb.) mentén rétegel egymásra kontextusokat. Ebben a formátumban az a fontos, hogy a szövegek ne uralkodjanak el (sokszor különböző forrásból kiemelt szövegtöredékeket használunk), ugyanakkor a képcentrikus, *retinális* fanzine-okkal szemben mégis létrejöjjön egy *konceptuális* (lyukacsos, de mégis irányított) szemantikai szuperstruktúra. A felhasznált motívumok, képi és szöveges elemek jelentős része az internetről származik, vagyis digitális eredetű, illetve digitális torzításokkal terhelt, de a különböző mediális szinteken áthaladva egyfajta posztdigitális érzékiségre tesznek szert. Ez azért fontos konceptuális szempontból, mert a szöveg-kép mintázatok posztdigitális jellege nem a digitalitás meghaladását jelenti, inkább azt a kibergótikus kísértetiességet testesíti meg, miszerint kortárs viszonyok között a materialitás és virtualitás elválaszthatatlan, egymást kölcsönösen átható kulturális fenomének. Vagyis a fanzine újmateriális érzékisége nem értelmezhető a kézművesség és az anyagtalanság dichotómiájában, hiszen itt egy önmagát folyamatosan törölő és újraíró „kísérteties” kibergótikus erotika jött létre. A dark, gothic és military motívumok nyilván a legkülönbözőbb berlini szubkultúrák hatását is közvetítik, és azt sosem tagadtuk, hogy a „Technologie” számunkra elválaszthatatlan volt a techno zenei-vizuális-esztétikai kontextusától. Ezt a szerves összefüggést a mozgalmi események zenei performanszai, illetve a T + U Sound kurátorcsapat (Képli Balázs, Varga G. András) szerteágazó munkája képviselte. Erről még rengeteget tudnék mesélni, de most azt hiszem, inkább egy, a mozgalmi esztétika számára releváns, többször átírt és publikált „összövegből” vett idézettel zárnam a rövid bemutatót, amely a maga metaforikus módján talán segít részesülni a T + U által programozott flow-ból: „A zene az elme építészete, de a negatív katedrális az anyag veresége, egy gölem, ami saját nehézkedése által omlik össze egy obskúr technológia áldozataként. A végtelen összeomlás spiráljába zárva az ősi patkánykirályok és Isaac Asimov utolsó rémálma egymást hágják a betonszarkofágban.” (Negatív Katedrális Manifesztum)

Nemes Z. Mórió

Hallatni a hangot – a Jelen! Diákkiadó (és a DemoLab) története

Ahhoz, hogy megértsük a Jelen! Diákkiadó működését, először meg kell ismerkednünk a DemoLabbal, amiből ez a kezdeményezés kinőtt magát. Ehhez pedig nem kell mást tennünk, mint fellapoznunk a DemoLab módszertani kézikönyvét, mely részletesen bemutatja az ENSZ Demokrácia Alap finanszírozásában és a Demokratikus Ifjúságért Alapítvány szervezésében 2017 és 2019 között megvalósult kétéves projekt előkészületeit, megvalósítását, főbb tanulságait, eredményeit.

„A DemoLab egy innovatív művészeti-pedagógiai kezdeményezés. A kétéves projektben kilenc magyarországi középiskolában alakultak diákok, tanárok és kortárs művészek egyenrangú együttműködésén alapuló kreatív önszerveződő műhelyek, amelyek szabad teret adtak az önálló kutatásnak, az értelmes vitának és a közös kreatív alkotásnak. A diákok egy saját maguk által választott témát dolgoztak fel az utópia témakörén belül úgy, hogy közben megtapasztalhatták a demokratikus vitakultúra erejét és az önszerveződés felelősségét. Lehetőségük nyílt kisebb projektek megvalósítására, más műhelyek meglátogatására, inspiráló kulturális programokon való részvétellel, valamint szakértők,

kortárs művészek megismerésére. A folyamat lezárása mindkét évben egy-egy nyári táborban, intenzív alkotómunkán keresztül történt: a csoportok ekkor öntötték végleges formába kutatásaik, kísérleteik eredményét. Ez lehetett bármilyen rizográf technikával előállított nyomtatott produktum, mint például újság, plakát, portfólió, de lehetett videó, fotó, kiállítás, közösségi játék vagy performansz is, amit aztán legalább három, általuk kiválasztott színhelyen be is mutattak a tábort követő időszakban” – áll az említett nyomtatványban.

A projekt egyik alappillére Célestin Freinet reformpedagógiájából kiindulva a kiadványszerkesztés és a nyomdatechnika volt. Mivel szerintünk egy produktum analóg összeállításakor teljesebben ki legjobban a közös, kreatív, demokratikus alkotás, a rizográf technikát választottuk. Ez alatt az értendő, hogy az ilyen kiadványok, zine-ek csak minimális mértékben készültek számítógépes szoftverek segítségével, a legfőbb szerkesztői munka papíron történt ollóval, ragasztóval és rengeteg pauszpapírral, mint a stencilezés fénykorában. A résztvevők jó része annyira megszerette ezt az alkotási folyamatot, hogy mind a diákokban, mind a projekt szervezőiben felmerült az igény egy rizográf technológián alapuló „diákkiadó” létrehozására, amely a program időkeretén túl is a diákok rendelkezésére áll. 2019 elején jártunk, ekkor fogant meg a Jelen! Diákkiadó gondolata azzal a célkitűzéssel, hogy a projekt lezárulta után is platformot biztosítson a volt DemoLab-os és más külsős diákszerkesztőségek vagy akár egyéni alkotók számára is, hogy a saját publikációikat legyárthassák, sokszorosíthassák, terjeszthessék, ha úgy tetszik: „hallathassák a hangjukat”.

Hosszas szervezőmunka, kisebb belső nézeteltérések és több egymást követő alakuló gyűlés után a kiadó szárnybontogatása a DemoLab projekt nyilvános záróeseményén kezdődött 2019 szeptemberében az egykori Otthon Áruházban, ahol a közönség szeme láttára szerkesztettük össze és nyomtattuk ki első saját kiadványunkat, melynek a *Kis Ötlet* címet adtuk.

Eddigi legnagyobb összefüggő projektünket a márciussal kezdődő időszakban valósítottuk meg. Nem tudtuk megtartani a rendszeres személyes találkozásainkat, pedig hirtelen a szokásosnál jóval több szabadidőnk volt, mint korábban bármikor. Szerveződési formánkat így meglepően gyorsan át tudtuk alakítani az online tér kínálta lehetőségeket használva minden munkafolyamattal és csapaton belüli interakcióval együtt.

Egy posztsorozatot indítottunk Facebook-oldalunkon, ahol napi rendszerességgel jelentek meg részben saját, részben követőink hozzájárulásából közzétett képi és írásos tartalmak. A kapott műveket igyekeztünk mindig úgy összerendezni, hogy kép és szöveg egységet alkosson, a poszt pedig figyelemfelkeltő legyen. Számunkra is meglepetés volt, mennyi emberhez eljutott a hullám, amit elindítottunk. Nagy feladat volt az is, hogy a beérkező műveket valamilyen módon egymáshoz viszonyítsuk, és meghatározzunk egy minőségi alapszintet, illetve közvetítsük az alapvető tartalmi értékeinket. Természetesen

néha követtünk el hibákat, és voltak komoly vitáink is, de törekedtünk arra, hogy menet közben felnőjünk a feladathoz. Figyelmet fordítottunk arra is, hogy a minket felkereső alkotók, akiknek a műveit esetleg valamiért nem jelentettük meg, minden esetben építő jellegű kritikát kapjanak, mely további alkotásra ösztönzi őket. Ehhez magunkat is tovább kellett képeznünk, de szerencsére kitűnő mentorációt kaptunk rajz és magyar szakos tanároktól. Sajnos amilyen hirtelen elindult, olyan hirtelen be is fejeződött a pörgő aktivitás. Amint megtörtént a „kiszabadulás”, a nyári szünet, értelemszerűen sokkal kevesebb idő állt mindenki rendelkezésére – szinte egyáltalán nem érkeztek be művek.

A tavaszi projektet magunk mögött hagyva jelenleg éppen az ötletkeresés fázisában vagyunk, igyekszünk előrukkolni majd egy új projekttel, ami releváns lehet az aktuális történésekre.

Gombás András – Németh Ágoston

BPZines

Ave Aves

A Sebesvári Soma által vezetett Budapest Zines egy mikrokiadó és rizográf műhely, többek között olyan állandó és nagyra becsült tagokkal, mint Marjai Petra Lilla és Haránt Artúr. 2015-ben jött létre abból az igényből, hogy a zine-eket, az alternatív képregényeket és a printkészítést népszerűsítse hazánkban, illetve magyar alkotókat mutasson be külföldön. További cél volt, hogy olyanoknak nyújtson segítséget, akik a zine, a képregény vagy risoprintelés rögös, ámde felemelő útjára szeretnének lépni. A kiadó létrejöttében szerepet játszott az a megfigyelés, hogy akkoriban a zine itthon egy még alulreprezentáltabb műfaj volt, mert nem igazán illett bele a képregényes közegbe, és ezenkívül szinte csak kiállításokon lehetett vele találkozni. Ez a felismerés előlegezte meg az Ukmukfukk Zinefeszt létrehozását is fél évvel később, de ez már egy másik történet... Most inkább a legújabb zine-ünket mutatnánk be röviden.

Amikor még nem is léteztek rendszertani felosztások az élővilágban, a madarak már akkor is határozott csoportot jelentettek az ember számára. A madarak a mai napig ebben a különleges csoportban

maradtak, és a biológiai osztályozásuk csak másodlagos. Sok szó-lás és közmondás tanúskodik arról, hogy a madarakat a szabadsággal, az évszakok jelével, a boldogsággal azonosítjuk, az ő szárnyuk ihlette az angyalábrázolásokat. Nem véletlenül váltak ilyen szuggesztív szimbólumokká. Ők sem olyan evolúciós ösvényt választottak, amit pusztán a rideg és logikus önreprodukciós verseny törvénye szabályoz, az énekük, az egymásnak illegetett pompás tollazatuk, a táncolási szokásaik és a teret át-szelni akaró magatartásuk nagyon ismerős számunkra, ezeket a tulaj-donságokat mi is ismerjük, és az

életünk olyan részét képezik, ami a művészettel rokon, nem a hétköz-napi realitással. Ezt a világot nem szoktuk valóságosnak tartani, de a madarak ebben élnek, olyan, mintha nekik az a költői világ lenne az otthonuk, ahova, ha szerencsénk van, mi akkor is csak kitérőket szok-tunk tenni. Ezért maradtak meg számunkra a mai napig „szimbolikus madaraknak”, emiatt nem csak „biológiai madarak”.

Az Ave Aves. Ez egy latin szójáték, amely azt jelenti, „Üdv, mada-rak!” Amikor kiötlöttük, hogy készüljön ilyen címmel egy kiadvány, akkor szimplán ennyinél meg is állt a dolog: legyen egy madarakról szóló, teljes mértékben esztétikai fanzine, mivel a madarak olyan gaz-dag témát jelentenek, hogy nem kell sok, emberileg rájuk aggatott koncepció. Emellett persze az alkotóktól kértük, hogy egyik alkotás se egy copy-paste természettudományos illusztráció legyen. Azok is szépek tudnak lenni, de a természettudományos ábrázolásmód a bio-lógiakönyvek dolga. Ennek a kiadványnak a madarak hangulati rep-rezentálása a célja. A madarak hangulata megragadható a szépségtől a csúfságon át a földhöz ragadt lomhaságon és a magasban vitorlázáson keresztül egy olyan örvényszerűen széles skálán, hogy az ember bele-szédül, hogy ez az osztály milyen szélesre nyújtózott, milyen sok vágy és akarat lehetett abban az Archaeopteryx-szerű lényben, amitől a mai madarak származnak. Például a nálunk sokkal öregebb vörhenyes füle-

mülerigő olyan dallamokat énekel – a mi szívverésünk ritmusára lelassítva –, amit a moldvai népzeneben is fel tudunk fedezni, ahogy azt *Az Ismeretlen Madárzene* című gyűjteményében dr. Szőke Péter bemutatta. A madarak sokkal régebb óta ismerik azt a fajta művészetet, ami nincsen fehér dobozba zárva.

A kiadványban szereplő alkotók stílusa sokféle, amit a risoprinter által megszabott egységesség fésül össze harmonikus egésszé. Minden oldal három direkt színnel készült: pirossal, kékkel és sárgával. A hagyományos CMYK nyomdai paletta bizonyos értelemben kényelmet biztosít az alkotóknak, a limitált paletta medrében való munka pedig mindig érdekes. Az alkotónak azért, mert a három színt külön-külön kell mozgatnia, a befogadónak meg azért, mert harmonikusak egymással az egymást követő – olykor eléggé különböző – oldalak. A kiadvány színei ráadásul elég széles medret biztosítanak az alkotónak, mivel ezekből a színekből szinte mindenféle toll-, csőr- és tojásmintázatot ki lehet hozni.

Nagyon érdekes, hogy a témaválasztásban a gémfélék bukkannak fel a legtöbbször, Tóth Luca és Sárdi Katalin illusztrációin, valamint Kozma Dávid előzőkmintáin is. A gémfélék azért nagyon különleges családja a madaraknak, mert nagyon különböző világokban mozognak otthon, vízen, szárazon és levegőben is. Koppányi Péter murmuráció-illusztrációi, Haránt Artúr kihalt madarakat tájba ágyazódott szellemekként bemutató illusztrációi, Haránt Ervinnek a madarak színeit kiemelő sorozata és Stark Attila madártablói a már említett költőibb vonalat erősítik. Fekete József csirkeportréi is pompásan emelik ki a madarakat a személytelen rendszertani keretből, mivel a madarak még a fajkon belül is olyan karakteresek tudnak lenni, akár a házi kedvenceink. Sebesvári Soma és Juhász Márk ezt a vonalat antropomorf szintre viszik, már-már egy kisebb történetet szöve az adott madarat bemutató jelenetbe. Ez utóbbi vonalat képviseli Sergio Menéndez is, kivéve a mi emberi „nagyságunkat” reprezentáló szobrainkra szó szerint rászaró galamb illusztrációja, ami talán a legszebben mutatja be azt a vonalat, ami a rideg és logikus valóság és a zabolátlan szépség között húzódik a madarak által.

A kiadványból 200 példány készül és 40 oldalnyi illusztrációt tartalmaz. A BPZines platformjain lesz elérhető vagy személyesen is átvethető a BPZines stúdiójában Budapesten.

Haránt Artúr
Deposit Kiadó

Emlékeinkbe vésődő képek

A kiadványok, művészfüzetek, zine-ek világa iránti kíváncsiságom igen korán kialakult. Az első meghatározó élményem a testvéreimmel készített, gyerekrajzainkat egybegyűjtő, rendszerező füzetek létrehozása volt. A rajzolás mellett egyéb kreatív játékok is fölöttébb inspirálóan hatottak rám. Az öcsémmel az egyik szórakozásunk az volt, hogy a szupermarketek szóróanyagaiból, újságaiból és egyéb magazinokból kivágtuk az érdekes termékeket vagy jeleneteket ábrázoló képeket. Az így összegyűjtött papírfecniket valamilyen elképzelés mentén összeragasztottuk, létrehozva ezzel egy alternatív plakátot, reklámot.

Mindemellett viszonylag hamar elkezdtem rendszeresen, majd később rendszertelenül naplót írni. Később az írott szavakat képek váltották fel. A fényképezés és a papírképek, fényképalbumok mindig is foglalkoztattak. A képek és a rajtuk keresztül elmesélt történetek dinamikus egymásutánisága megmagyarázhatatlanul izgatott és izgat a mai napig.

Ennek ellenére a fotográfiában számomra az exponálás pillanata a fontos. Tulajdonképpen a végeredmény nem is számít, számított sohasem. Ezt szintén egy gyerekkori élményre tudom visszavezetni. Elsőként osztálykirándulás címén ellátogattunk a Parlamentbe, ahova magammal vittem egy műanyag, egyszerű, kompakt fényképezőgépet, amelybe indulás előtt egy 36 kockás filmet fűztem be. Mihelyst beléptünk az épületbe, semmi más nem érdekelt, csak az, hogy megörökítsek minden olyan dolgot, ami engem ott és akkor foglalkoztatott, tudva, hogy ennek számbeli korlátai vannak. Minden számomra lényeges pontot lefotóztam az osztálykirándulás

ezen állomásán. Csak utána derült ki, hogy a fényképezőgép gyárilag hibás volt: egy bizonyos ponton folyton fényt kapott a film, így egyetlen kép sem sikerült. Az emlékeimbe azonban bevésődtek azok a képek, amiket a fényképezőgép segítségével meg akartam örökíteni.

A zine-kultúrában számomra a kiadványok birtoklása, lapozása és az általuk ébresztett gondolatok, a bennük ragadt, hozzájuk társított élmények a döntőek.

Ami pedig a Deposit Kiadó égisze alatt megjelentetett kiadványokat illeti: talán erre a két gyerekkori élményre tudom visszavezetni az általam készített és kiadott kiadványok struktúráját, felépítését, illetve a kiadványok által tükrözött szellemiséget is. Ezen élmények mentén alakítottam ki a nézőpontomat, vizuális meglátásaimat. A fotókiadványokon vagy önálló művészeti projektekhez, kiállításokhoz kapcsolódó katalógusok műfaján messze túlmutató publikációkon keresztül a kiadványok iránti fanatikus, birtokló szemléletemet szeretném átadni.

Kovács Kristóf

Kötetlen beszélgetés a Hurrikan Press két jelenlegi tagja, Rumi Zsófia és Szigeti Árpád között

A Hurrikan Press egy 2014 óta működő független kis kiadó és nyomdai szolgáltató. Főként rizográf technikával dolgozik, fókuszukban a kortárs rajzművészet, kísérleti képregények és a graffiti áll.

Zsófi: Miért kezdted el szerzői kiadással foglalkozni?

Árpi: Nekem a rendszerváltás utáni underground zenei színtér klaszrikus értelemben vett fanzine-jeinek esztétikája (*Második látás, Mélyvágás, Életjel* stb.) adta meg a kezdő lökést. Ezek elsősorban formai és tipográfiai motivációt jelentettek, másrészt a műfaj tartalmi és szerkesztésbeli teljes függetlensége is nagyon ösztönző volt. Tetszett a kezelőfoghatóságuk, tárgyyszerűségük is, amit az online tartalmaknál nem találtam meg. Aztán rájöttem, hogy nem csak zenei tematikában létezik ez a műfaj: többek között emlékezetes számomra az 1000% csoport *Popshit* című kiadványa, amely egy grafika és street art tematikájú kollázsalapú füzet volt a kétezres évek elején. Ebből az időszakból szintén meghatározó élmény számomra a Roham magazin is. Nagyon büszke

voltam három éve, hogy a Roham trash különszáma nálunk készült.

Zs: A Roham magazin nekem is fontos. Emlékszem, hogy tiniként, ha Budapesten jártam, mindig próbáltam megszerezni. Most jövök rá, hogy milyen régóta gyűjtök ilyeneket!

Á: Téged mi motivált az első kiadványaid elkészítésére?

Zs: Én kiskamaszkorom óta illusztrátor akartam lenni, konkrétan könyvekkel szerettem volna foglalkozni. A főiskolán is folyamatosan füzetekbe rajzoltam, művészkönyveket gyártottam. De azt az adrenalinlöketet, amit akkor kap az ember,

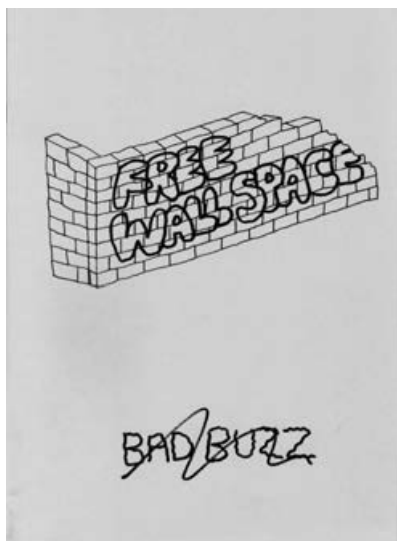
amikor kezébe veszi az első sokszorosított kiadványát, és meglátja ötven példányban, csak később tapasztaltam meg: amikor a Wannabe Records csapatával elkészítettük a *Naspolya* fanzine első számát.

Á: Mesélj kicsit a Wannabe Recordsról!

Zs: A Wannabe Records nem létező zenekarok elképzelt lemezeinek kiadásával és forgalmazásával foglalkozik. Egerben, a főiskolai évek utáni légüres félfelnőtt létezésben alapítottuk Molnár Dorinával és Rumi Borival. Fiktív zenekarok lemezborítóit, dalszövegeit, mitológiáját gyártottuk és állítottuk ki. A *Naspolya* „zenei” fanzine volt ezekhez a műtárgyakhoz a használati utasítás. Érdekes, ez kb. 2013-ban volt, akkor majdnem mindenkinek el kellett magyarázni, hogy mi az a zine, és miért 200 forint az ára. Volt, aki azon csodálkozott, hogy milyen olcsó, volt, aki meg azon, hogy pénzbe kerül, nem pedig szóróanyag...

Á: Erről az jut eszembe, hogy az első kiadványaimat mindig egy doboz cigaretta árért adtam.

Zs: Szerinted mi az oka, hogy hét éve ilyen értetlenség fogadta például a *Naspolyát* is, most pedig az egyetemeken kötelező feladat a „fanzine-tervezés”?

Á: Szerintem a kétezres évek arról szól, hogy a szubkultúrák felköltöztek az internetre, háttérbe szorult a print.

Zs: És most, hogy az internet totális mainstreammé vált, és egyre kevesebb az olyan online felület, ami nem monitorozza a kattintásaidat, visszabújunk az analóg technikákba?

Á: Pontosan. Ezenkívül az is igaz, hogy van egy csomó olyan grafika, kísérleti képregény, ami egyszerűen nem működik képernyőn – viszont a nagyobb kiadók, nyomtatott sajtó (ami szintén alig van) felől nincs igény ilyen anyagok közlésére. Ezért azok a vizuális művészek, akiket ezek a határterületek izgatnak, inkább kiadják saját magukat.

Zs: Hát igen. Ami például engem nagyon érdekel, a szöveg nélküli, csattanó nélküli, kicsit líraibb szerzői képregények. Ezekhez nehéz lenne nagy kiadót találni. Mi a helyzet más országokban a szerzői kiadással?

Á: Külföldön már évek óta komoly infrastruktúra épül a műfajra. Erre specializálódott könyvesboltok nyílnak Bécsben (Salon Für Kunstbuch), Prágában (Page Five) vagy New Yorkban (Printed Matter stb.). Kortárs művészeti intézmények, könyvtárak emelik be gyűjteményeikbe az ilyen jellegű kiadványokat, illetve nagyon komoly nemzetközi vásárokat szerveznek a self-publishing kultúra iránt érdeklődőknek Tokiótól Berlinig. Hozzánk is elért a hullám pár éve, csupa friss törekvést hozva magával: kezdődött a Jegyzet és Vázlat Találkozóval, mára nemzetközi zine-fesztiválunk is van, az Ukmukfukk, és megnyílt az ISBN könyvesbolt is.

Zs: Az Ukmukfukk szerintem nagyon jól tesz a hazai színtérnek. Én a legtöbb visszajelzést mindig ott kapom, hetekre feltölt energiával. Szerinted meddig tart majd ez az érdeklődés, kipukkan a self-publishing lufi?

Á: Valószínűleg, mint minden, ez is ciklikus. Nekem is nagyon fura, hogy most hirtelen státusszimbólummá vált a saját kiadású zine. Néha egy kiadvány körüli felhajtás az interneten érdekesebb, mint maga a tartalom.

Zs: Igen, nekem is vegyesek ezzel kapcsolatban az érzéseim. Egyrészt nagyon szeretem, hogy demokratizálódik a nyomtatás, hogy pár óra alatt bárki elkészíthet és sokszorosíthat egy füzetet – másrészt egy idő után teljesen megcsömörök az obskúrus kollázsoktól, és valami átgondoltabb anyagra vágyom. Csak azért, mert lehet, nem muszáj nyomtatni. Ki tudsz emelni pár példát az elmúlt évek hazai zine-jei közül, amiket nagyon szeretnél?

Á: Például az *Élő-Halott* zenei zine, ahol forma és tartalom tökéletes összhangban van. Szerettem a *Zinát*, vagy a T + U kiadványait is.

Zs: Nekem a legnagyobb kedvencem a *Sárkány Lee* a Tökmag Publishingtől. A Jelen! Diákkiadó középiskolás gyerekekkel csinál zineket, azokat is nagyon szeretem. Meg Tóth Luca rajzait, amit a BPZines adott ki... Nagyon sok izgalmas anyag van, és szerintem egyre változatosabb a színtér.

Rumi Zsófia – Szigeti Árpád